

Liv. 13406.

Liv. 18443

1961

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

CONTROL 1961

CONTROL 1961

Donațiunea Maiorescu

11/23 FEBRUARIŮ 1866.

312827

18452.

Sunt șapte lune de cândă căți-va din fostii ministri ai lui Vodă-Cuza, în tovărășia cu vre-ua trei patru commandiri ai garnisoniei din Bucuresci, asigurându-se de garda palatului domnescu, trâmiseră să calce, în nóptea de 10 spre 11 Februarîu, apartamentul unde dormea Domnul; sforțară ușele, îl siliră să subserie uă abdicatiune în termeni ce le conveni, îl rădicară din palat, și îl ascuseră la uă casă privată. Ei puseră îndată mâna pe toate biurourile ministerielor și allă poliției, se numiră între dînșii, unii locotenenți ai domniei, alții ministri, — cu duo mai multă decât sub domnia, și acésta într'ună spirită de economiă negreșită, — și adunându despre dînă la palat mulțimea eșită pe ulițe de curiositate, calificară actul de revoluțiune națiionale și începură a governa țerra.

Se presentară în aceeași diinaintea adunării, întrunită cu un număr de senatori convocați în același locale, în contra legilor; se impuseră puterile legiuitoare, și ca semn de abnegațiune și de patriotism din parte-le, propuseră de Domn pe Comtele de Flandre, care într'ua clipă de ochi fû și proclamat.

Defăimându pe toate tonurile și prin toate mișlôcele, prin circularie diplomatice, messagiuri și c. l. pe ômenii ce fuseseră pêne atunci la putere, destituiră în drépta și în stânga funcționari administrativi și judiciari și îi înlocuiră cu partisan d'ai lor.

Acesta este summariul fidele allu celor petrecute la 11 Februarî.

Acum cându un interval destul de lungu a trecut peste acestu eveniment, cându țerra a fostu pussă într'ua ordine de lucruri cu tolul nua, și cându este de cređut că pasiunile autorilor lui 11 Februarî, în urma unui succesu completu, să se fi potolit, este de cea mai absolută necesitate, sub toate privințele, a căuta să ne luminăm și să ne dăm sêma despre câte-va fapte din cele petrecute atât la 11 Februarî cât și de aci incoa.

Este în natura lucrurilor ca ômenii, în indeletnicirile lor specialî, să nu pôta judica și appreția faptele ce se petrecu đilnicu de câtu dupe cum li se expun; și fiindu că în urma lui 11 Februarî, totu ce s'a scris în pri-

vința actelor guvernului trecut din partea celor cu puterea în mână, ni se pare dictat de patimă și de intențiune de a defăima, este bine, este drept, și pentru istorie și pentru acei cari pot deveni victime unor defaimări atât de îndrăznețe, a desvâli adevărul și a lumina pe cei cari se vor fi putut amăgi.

Circularia ministrului Trebelor din Afară, de la 20 Februarie, către agenții puterilor garanți, și mesajul prin care s'a deschis la 28 Aprilie adunarea, și constituantă, sunt două acte prin care autorii lui 11 Februarie expun sub colorile cele mai spăimântătoare, situațiunea țării înainte de 11 Februarie, o ieau de pretext spre a-și justifica călcarea de la palat, și fără cel mai mic scrupul, aruncă noroiu asupra omienilor guvernului trecut. Aceste două acte le vom examina, și vom vedea dacă cele espuse printr'însele sunt adevărate.

I

Citesc în circularia ministrului Trebelor din Afară, de la 20 Februarie, către agenții puterilor garanți precum și în mesajul de la 28 Aprilie, că, *nemulțămirea era generală și că națiunea se simțea umilită și desonorată înaintea Europei, că uă resturnare nu se mai putea înălța, că ea era dorită de toți; că Românii, poporul și ar-*

mată, toți se aflau setoși de a scăpa țerra de uă stare de lucruri ucidătoare. Eu caută să găsescă acellă popor și aceea armată, care in *unanimitate* simțea atât de mult înjoșirea țerre, și nu găsescă de câtă vre-uă 15 fosti ministri cari s'au succedat la putere, rînduri-rînduri, sub Vodă-Cuza, și cari au fostă capi cîlcării, și câți-va officiari din garnisona Bucurescilor. Óre poporulă avut'a ellă cea mai mică cunnoscînță despre cîlcarea palatului din nóptea de 10 spre 11 Februaru? Și déca in adevêră poporulă a luată parte la pretinsa revoluțiune naționale, apoi ce însemnăză acellă cuvîntă *où est le peuple* (unde e poporulă)? Cuvîntă cese dîce că ar fi fostă rostită către un perturbator de meseriă de către un capă allă armatei, devenit in aceea și capă allă guvernului; cuvîntă adresată la 4^{1/2} ore de dimineță, atunci cândă Vodă-Cuza se afla de multă rădicat și închisă intr' uă casă particulară? Óre bieții soldați și officiari, au avută ei măcar uă idee despre acésta, cândă vre-uă două-trei șefi ai loră îi scotea din casarme, și îi conducea pela 3 ore din nópte pe piecele Bucurescilor? Nu e óre mai demnă a avé cineva curagiulă faptelor sêlle, a le mărturi și a le sustine, de câtă a le desnatura pênă a califica uă cîlcare de nópte, de revoluțiune naționale? Déca in adevêră, autorii lui 11 Februaru erau convinși de aceea ură, de aceea desperare, de aceea indignațiune a poporulă și a armatei, pentru ce să

se ascundă în întunericul nopții, și să nu se pună din contra la lumina sórelui în capul aceluși popor, să-l dirige miscarea și să facă o revoluțiune? Cum, ómeni conservatori, bărbați ai ordinii, se cobóră la mișlóce pe cari legile, morala publică și istoria le a osindit purrea și le a privit ca acte numai a resturnătorilor de meserie? Cum, ómeni de Statu au putut să uite péné într'atâta respectul datorit simțimentului militar și să mergică a povățui pe ostași să facă o asemenea faptă? Cum, bărbați ai ordinii au putut să compromită armata când n'avea trebuință de asemenea mișlóce, căci, dupe dișa lor, țerra întregă era la desperare? Dără autorii călcării sciau pré bine că, cu toate nemulțămirile ce erau în țerră, și sunt astăzi și mai mult de câtă atunci, ca în orice epocă de transformare radicale, când chiar classile societății în favorul cărora s'au operat reformele nu pot appreția spiritul acellor reforme și suffere, și când singurul izvor de bogăție al țerre noastre, producțiunea pământului, se află cu desevărsire secată din lipsa de recoltă în trei ani d'a rîndul, și acesta la un grad ast-feliu în câtă o mare parte a țerre se află în cea mai mare miserie; autorii călcării, dicu, sciau pré bine din experiență, că nu pot izbuti a face o revoluțiune, căci poporul român de felul lui urasce resturnările; poporul român, prin instinctul său, prin bunul său simț, scie să apprețieze

impreginrările și gréua epocă de tranșiune ce străbatem. Óre nu este totú acellú instinctú, totú acellú bunú simțú allú Românilorú care in díua de 11 Februariú ne a feritú de unú resboiú civile și de tóte calamitățile ce s'arú fi urmatú, déca aceia carí, chiar in acea dí de 11 Februariú, puteaú la rúndulú lorú să resiste autorilorú cãlcãrii, nu arú fi preferitú să se țină in laturí și să lase tótá respunderea assupra autorilorú complotulú?

Eú lasú la apprețierea ómenilorú cu bunú simțú să judice cum, *uă națiune intrégă*, care se revoltă in contra unú regimú atátú de corruptú, precum se pretinde de autori cãlcãrii că a fostú cellú d'inainte de 11 Februariú; dupe ce restórnă acellú regimú, aceeași națiune, lassă de aduoăđi chiar in isolare pe ómenii de la putere ce pretindú că eraú expresiunea ei, remănendú surdă la appellulú ce i se face cu atâta solemnitare pentru unú imprumutú de 30 milliúne lei.

Cată să mărturimú că multe relle s'aú făcutú la noi in numele poporului, fără ca ellú să aibe cea mai mică ideă despre câte s'aú petrecutú in numele lui.

Setea puterii a orbitú totú-d'a-una pe ómenii nostri politici. In alte țerre bărbați carí, prin posițiunea lorú sociale, prin instructiunea ce aú priimitú, prin averea lorú, s'aú distinsú mai multú intre concetățenii lorú, aú seintú totú-d'a-una să dea unú cursú activității lorú in-

tellectuale, şi să devină folositori semenilor lor. La noi, din nenorocire, totă activitatea acellor omeni a fost întru trebuinţată în intrige politice şi în resturnarea ordinii şi a legalităţii, cându ei ar fi trebuit să fie cei d'ânteu sprijinitori ai ordinii şi ai legalităţii.

II

Călcarea de la palat nu era de adjunsă a fi impusă ţerrei; ea urma a fi justificată inaintea puterilor garanţi: nota ministrului Trebelor din Afară de la 20 Februarie, printr'un şir de frase pucini parlamentare, aruncă cu profusiune asupra omenilor guvernului trecut mai multe inermări.

Ei nu mă voi ocupa de frase; ele cându nu sunt justificate devin calomnie, şi calomniile se întorc, pînă în fine, asupra cellor ce se servesc cu dinsele. Voi cerceta însă unele din câte-va allegaţiuni şi apărături coprinse în acea notă.

Se pretinde că lipsa capacităţilor din consiliul fostului Domn făcuse ca guvernarea sa să fie din cele mai înjositoare. Aci autorele şi colegii sei, sunt pré modesti pentru sineşi, căci capacitatea d-lor a fost mai de multe ori chîmăată a preşed la consiliile şi la actele Domnu-

lui resturnat. Și chiar cându acesta ar fi unu adevêr, că adică capacitățile, la cari se face allusiune prin acea notă, n'aũ fostu mântinite la cărma Statulu, acesta ar justifica oare uă resturnare fundamentale a instituțiuniloru unei țerre spre a o arunca in voia întemplării? Adevêrul însă este că capacitățile, — deca singuri își dau astu titlu, — aũ fostu pe rîndu chîamate la guvern, și pe rîndu aũ fostu date josu de partitele camerelorũ in numele căroră se credeau ei in dreptu a adjuge la putere. Cređu că n'ar fi de prisosu a enumera aici câte-va din actele astorũ capacitățũ și a aminti că uniu aũ intocmit budgete alle căroră cheltuele covîrșau cu multu veniturile țerre, și meritulu căroră sta in deficitulu ce elle presentaũ. Ast-feliu s'aũ vîduțu ministri la 1860, sub președința d-lu I. Ghica, urcându cifra budgetulu, numai pentru țerra Romănescă, de la 43 de milliône d' uă-dată la 100 milliône, cându budgetele ambelorũ țerre unite, in urma totorũ reformelorũ, in urma totorũ creațiunilorũ, cu anuitățile lucrărilor publice, cu anuitățile împrumuturilorũ effectuate și proiectate, cu fonderie de tunuri, cu vapore de resbellu, cu uă armată induoită, cu unu arsenalu de 200 miu pusce; se urca la summa de 160 milliône. Și deca vomu examina ce creațiuni se proiecta prin acelle budgete de 100 milliône numai pentru țerra-Romănescă, nu vomu găsi de cătu sporiri de lefe, oteluri pentru prefecture și alocațiuni de

banî pentru despăgubirea arendaşilor pentru pagube nejustificate. Şi ce se propunea de către acele capacităţi spre a accoperi însemnatul deficit ce lăsa acellu budgetu de 100 milliône? Creaţiuni de imposite monstruôse! Firesce că nisce assemeni budgete a provocatû nemulţămirea, şi îngrijirea camerei s'a vădutû nevoită a nu mai da allu sêu sprijinû unorû assemeni capacităţi.

Alte capacităţi s'aû prezentatû la 1861 cu budgete cari scădeau veniturile ţerreî, fără a căuta să accopere cheltuecele care, departe de a fi împucinate, elle mergeau din contra crescendû; voiû să amintescû dreptul de exportû care presenta uă sumă annuale de mai multe milliône lei şi care s'a stersû din veniturile Statuluî, fără a fi inlocuite cu alte resurse.

Alte capacităţi, sub preşedinţa d-luî Iepurianu ministru de Finance, cari s'aû succedatû acellorû de mai susû pare că n'aû avutû altă ambiţiune, de câtû aceea d'a face ca compturile Statuluî să nu se mai pôta în veci lămurî: în adevêrû, fără a examina mişlócele de cari dispune fisculû, fără a ţine sémă de gradulû de capacitate şi de cunnoscînţe a ómenilorû chiămaţi a applica unû nouû sistemû financiariû, şi fără vre-unû studiû prealabile; a-celle capacităţi admiseră şi puşeră în applicare unû sistemû de comptabilitate şi de perceperî cu totul nouû în ţerră. De aici resultă confusiune şi desordine în comp-

tabilitate, în câtă nu credă ca situațiunea noastră financiară să se pôtă limpeđi vre-ură-dată; de aci mai rezultă și acele spăimântătoare remășițe pe la contribuabili și pe la cassieri cari profitară de confusiunea ce se introdusse, spre a sustrage summe însemnate datorite Statului.

Câtă pentru applicarea legilor financiare, ea se făcū ast-feliū în câtă provocă revoltă în mai multe părți ale țerei, și mai cu sémă la Craiova și la Ploesci. Capacitățile de cari vorbirămū fură nevoite, spre a se mănține la guvernū, a se servi cu puterea armată.

E de prisosū a mai vorbi de cele-alte capacități cari n'aū sciutū a servi nici partitele din cari făceau parte, nici principiile ce afișau. Ede adjunsū a spune, cu desbaterile camerelor în mână, că toate aceste capacități care n'a țintitū totū-d'a-una de câtă în a distruge, érá nici-ură-dată intru a organiza cevași aū părăsitū puterea fiindū că le lipsea sprijinul camerelor. Se înțelege că e cestiunea de ministerul Rosetti-Brătianu.

III

În urma guvernului reprezentativ instituit prin convențiunea de la Paris, țerra a acceptatū să vedă realizându-se binele ce i se promitea din toate părțile. Déră, care a fostū rezultatul acceptării ei? De la 1859 pêne

la 1864, ea n'a fostu de cătă continuu frământată de partitele din cameră care se sfêșiau între dinsele pentru interese personale, fără ca luptele lor să producă altă cevași de cătă cea mai mare rătăcire în spirite, și decepțiunea cea mai amară. În astă stare de lucruri, uă lovire de Statu devenisse uă necesitate publică; conduita camerelor justificasse și provocasse actulă. Potu afirma că idea unei loviră de Statu era susținută de mulți din aceia cari o combatu astăzi; negreșitu că pe cătă timpu se află ei la putere, vedeau lucrurile printr'ă prismă cu totulă differită. Și deca acei ce, în ziua de 11 Februaru, au pusă mână pe chărțiile fostulu Domnă le ar fi dată la lumină, negreșitu că s'ar fi vëdutu că fostulu Domnă a fostu consiliatū la lovire de Statu, nu de unulu, ci de mai mulți din aceia cari i-au imputatū ziua de 2 Maiu ca uă crimă în contra libertății, și acêsta numai pentru că nu a făcut'ă printr'insă.

Lovirea de Statu a înlăturatū partitele și a realizatū reformele ce serveau de drapelū ômenilor de la 11 Februaru în opozițiunea ce făceau guvernelorū. Ori-care va fi fostu chipulū cu care s'au condussu multe din affacerile publice dupe lovirea de Statu, și despre care n'am nici datoria, nici vre-unu interessu a le justifica, nu remâne mai pucină adevăratū că dupe 2 Maiu, prin uni-

ficarea legilor a ambelor Principate, s'a făcută adevărată unire a țerei; s'a întins drepturile politice, s'a reorganizat justiția și instrucțiunea publică, și s'a făcută toate creațiunile cerute de o reformă atât de radicală. Aceste intru cât privește reformele civile și politice; cât despre reformele sociale, legea rurală a desființat servagiul, a rădicat din mână demagogilor arma cea mai cumplită pe care o ținea pe capul proprietarilor ca spada lui Damocles. Și în această privință, n'am de cât a face o singură întrebare însuși aceluși număr de conspiratori de la 11 Februarie, proprietari însă de moșie, și a le dice : ce ați fi făcut voi și averile voastre, dacă cestiunea rurală nu se afla rezolvată în ziua de 11 Februarie, și cât v'ar fi costat alianța monstruoasă severșită în aceea zi ?

IV

Guvernul de la 11 Februarie, atât către agenții puterilor garanți, prin nota ministrului Trebelor străine de la 20 Februarie, cât și către cameră, fu nevoit a face o declarație solemnă, că va păstrează instituțiunile în vigoare și că rolul guvernului provizoriu se va mărgini în păstrarea ordinii publice și în expedierea trebelor, până când puterile vor fi hotărâte. Promisiunea nu

fû ținută multă timp de astă guvernă. Ea fû călcată prin însușirea ce'și luă acestă guvernă provisoră, proclamată de sine-și, de a confecționa legi și a le promulga, și în urmă de a disolva aceeași cameră căreia îi datorea umbra de legalitate a existenței selle și cu care, dupe legea vechiă și năoă pe câtă timpă tronulă era vacantă, urma ca să conducă numai trebele currenti alle țerei. Și ôre nu e loculă aci a ne întreba : deca motivulă reale allă disolvării acestei camere, chiar în ziua cândă se vota bugetele, n'a fostă raporturile commissiunii însărcinată a cerceta prin deosebite ministere, gestiunea administrațiunii trecute, raporturi prin cari se constata călcări de legi, cheltuele fără autorisațiunea camerelor, preschimbari de contracte, noae direcțiuni date lucrărilor publice începute și effectuate în mare parte, opere alle chiar unora din ômenii de la 11 Februară, pe cândă se aflău ministri sub regimulă trecută?

Uă-dată camera disolvată, guvernulă rămase în deplina sa acțiune de guvernă dictatoriale și resvrătoră. Acum ilă vomă vedé la lucru. Tôtă lumea scie că nu e greă a se pune cineva mai presusă de legi; greulă este a se mănține în cerculă legilor, și de la nime nu se putea preține mai multă acésta, ca de la aceia cari s'au creăut în dreptă a resturna uă stare de lucruri, sub pretextă că nu se respectă legile : ministrulă Trebeloră Străine,

prin nota sa de la 20 Februarîu, declară cã allegerile mandatarilor de la camera disolvată se făcuse prin mijloce ilegali; déră cum s'aũ făcutũ ore nuoele allegeri?

Acęsta nu mai pôte fi unũ secretũ pentru nime. Dosariile allegerilor depuse in cameră ne o spunũ indestulũ. Și, spre a cita unũ singurũ exemplu, voiũ intreba ce a descoperitũ anqueta de la Mehedinți care nu pôte fi pusă in inđuelă, cãci ea era făcută de ómeni ce aveau unũ interesũ in regimul de care vorbimũ?

Lucru straniũ și care trebuie insemnatũ mai cu osebire la noi unde trecemũ peste tóte cu multă ușurință. Ómenii de la 11 Februarîu n'aũ sciutũ să fie nici chiar revoluționari, cãci atunci arũ fi avutũ curagiulũ a se pune chiar din ziua de 11 Februarîu mai presus de legi. Caut in astă frământare uă idee și nu găsescũ de câtũ uă inconsecință. Déca acesti ómeni aũ cređutũ cã trebuie a se servi cu legile statutului, apoi atunci ar fi trebuitũ să respecte statutulũ și instituțiunile emanate dintr'insulũ. La din contra trebuia să aibe curagiulũ a se pune, din ziua d'anteiũ, in lături de statutũ. Déră nu era datũ capacităților de la putere a face acęsta; și de aceea aũ adjunsũ la uă monstruositate ce nu are nume in istoria popórelorũ: Ei aũ pășitũ in lucrare cu uă cameră eșită din acellũ orribile statutũ fără a convoca și senatulũ, și cândũ a trebuitũ să și dea cuvântulũ pentru acęsta n'a negatũ

dreptul senatului d'a controla lucrările adunării, ci s'a servit de pretexte cari nu sunt de natură a rădica prestigiul unei autorități ce se respectă. Nu era mai demnă a sfêșia statutul ?

V

Incriminările cele mai mari și defaimările aruncate asupra omienilor de la guvernul trecut, cari se gasea în capul affacerilor în ajunul călcării de la palat, sunt înșirate în messagiul prin care s'a deschis camera de la 28 Aprilie. Aceste incriminări și defaimări sunt datorî a le examina, căci autorii lorî au uitat că este uă datoriă sacră pentru cellă ce accusă să justifice accusările spre a nu se pune în pozițiune de calomniatorî.

Nu mă voiî ocupa de partea istorică a messagiului. Ea a fostî făcută negreșitî spre a învăța istoria țerrei pe deputați cari, dupe guvernî, nu o cunoscEAU. Nu mă voiî ocupa nici de cestiunea *Unirii*; acêsta fiindî uă faptă indeplinită de aceia cari au fostî trași într'unî chipî atâtî de nedemnî înaintea opiniunii publice.

Ceea ce se pôte dice întru acêsta este că călcarea de la palat, dēca la începutî a provocatî vre-unî simțimentî a fostî acellă allî desuniriî, tradusă în faptî prin revolta de la Jassy, unde s'a vērșatî atata sânge spre a se ma-

nifesta negreșită încrederea în ómenii de la 11 Februariu și adheșiunea la actul lor. Și aici e locul a întreba pe autorii lui 11 Februariu : voi cari afectați atâta compătimire pentru suferințele Jassylor, dat-ați Lessyenilor cea mai mică satisfacțiune măcar, cercetându și pedepsind cruzimile commise în sângerósa zi de 3 Aprile, și în care nici crucea, nici mitra Mitropolitului, nici localul sântei mitropolien'a fost respectate?

Aceia cari într'ua guvernare de câte-va lune au avut timpul a nesocoti toate legile, a exercita exiliul în contra cellor ce nu voiau a recunósce arbitrariul ; aceia cari prin combinări ridicule zleiră cu deseverșire cassele publice, numescú injositorú unú regimú care a ținutú atât de susú stindardul náționale, căci a izbutitú a face să se respecte chiar în afară voința náționale. La rúndul nostru vomú întreba : ce s'a făcutú pentru mântinerea posițiunii politice în care au găsítú țerra ómenii de la 11 Februariu? ce rezultate s'au dobânditú în urma unorú combinări atât de pucínú socotite ca aceea a înarmării și a recuisițiunilor.

Eú nu credú că scopulú înarmării să fi pututú fi altulú de câtú acela de a se face úa demonstrațiune ; dérú úa demonstrațiune, pentru care s'a făcutú atâta frământare și s'a risipítú atâtea summe, nu se putea face mai cu demnitate cu singura armată de care dispunea atunci

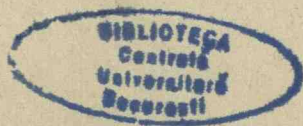
țerra? Câtă să mulțămim evenimentelor de din afară, căci deca Puterile garanți nu se găseau preocupate de ceea ce se petrecea în centrul Europei, neapărată că 11 Februarul putea să atragă cele mai mari calamități asupra țerei, putea să devină chiar mormântul autonomiei și naționalității noastre.

VI

Dără ore, cum se pôte califica darea de sēmă ce se face prin mesagiul, despre cestiunea monastirilor duse închinat, care de fapt se află rezolvată numai dupe inițiativa guvernului de la 1862—63? De atunci averile acestor monastiri fac parte în domenele Statului, și, fără 11 Februarul, această cestiune era pene astăzi și diplomaticesce regulată, de vreme ce toate puterile garanți adherasse la mijlocul admis de guvern pentru a se face un adjutor numai locurilor sante. A spune prin mesagiul că administrațiunea de la 11 Februarul, *grăbesce negoțările într'acesta*, este a arrêta pucina respectu către aceia către cari se adresa mesagiul. Cine nu scie că omeni ce forma guvernul de la 11 Februarul nu erau în relațiune cu vre-ua putere, actul din care esisise acellu guvern ne fiindu recunoscut?

Motivele pentru cari s'a făcutu imprumutul de 150

18452.

milliône lei, pentru ajutorul locurilor sante, imputatã atãt de multũ guvernulũ trecutũ, și chipulũ cum a fostũ contractatũ, catã-sã fie fõrte bine cunnoscute și approbate de administrațiunea actuale, de vreme ce ministrulũ ce a fãcutũ acestũ imprumutũ, ocupã astãdĩ unũ locũ in guvernũ. Acãsta mẽ dispensã de a cerceta legea imprumutului și modulũ executãrii ei.

VII

Sum datorũ a nu trece cu tãcerea expunerea pucinũ exactã fãcutã in messagiũ de cãtre guvernũ in cestiunea telegrafului. Și ẽttã pentru ce : la anulũ 1865, s'a inchiãiatũ la Paris uã convențiune telegraficã internaționalã; prin art. 60 din acea convențiune se stipulezã cã Statele ce vorũ voi a adhera la dinsa, potũ trãmite a lorũ adhesiune, și convențiunea va avẽ effectulũ ei și in acelle State. Cu tõe difficultãțile politice ce guvernulũ trecutũ a intẽpinatũ a se folosi de acellũ articolũ, a isbutitũ pẽnẽ in sfẽrsitũ ca adhesiunea sa la dissa convențiune sã fie priimitã, și guvernulũ francesũ s'a grãbitũ a comunica acãsta guvernului țerei, prin agentele sêu in Principate. Totũ in puterea acestui dreptũ allũ țerei, guvernulũ a inchiãiatũ convențiunii particulare cu Austria, Russia și Serbia, și aceste convențiunii se executã fãrã

a se vedé difficultățile de cari se vorbește în messagiū, nici messurile ce ar fi mai pututū lua guvernulū de la 11 Februarīū spre a le înlătura, ceea ce autoriséză pe fiecare *a se induoi despre existența acellorū difficultăț.*

VIII

În ceea ce privește administrațiunea interioare a țerei, autoritatea ces'a instituitū la palatū în nóptea de 10 spre 11 Februarīū a dobënditū rezultatele la care ambițio-nău toți ómenīi onestī în țerră, și acésta în timpū de duo lune. Ei aū introdussū în administrațiune unū cursū regulatū ! N'avemū de câtū a ne felicita de acéstă norocită isbëndă, de vreme ce ne-o asigură messagiulū. Déca țerra nu este în posițiune a înțelege acéstă mare isbëndă, noi ne credemū datorī a o menționa spre onórea cellorū ce aū pututū adjuge la assemenī rezultate numai în câte-va septemăne ! Alți aū fostū mai nenorociți în astă privință. Lunga experiență în affacerile publice a cellorū din guvernulū trecutū, și dorința ce aū avutū ca să găséscă ómenī cari să aibe consciința datoriilorū lorū cândū li se incredința affacerile publice, îi făcusse a crede că assemenī rezultate nu potū fi dobëndite la noi, mai cu sémă dupe reformele radicalī introdnsse mai în tóte ramurile administrative, de câtū în urma unorū cunnoscințe spe-

cială și a unei educațiuni publice, de care suntem încă lipsiți. Nime n'a putut crede că îndată ce câți-va oameni vor lua sub a loră epitropiă affacerile publice și administrațiunea țării, vor introduce așa de lesne în astă ramură ună cursă regulată.

IX

Messagiulă care aruncă tôte relele assupra guvernului trecut, asigură că funcționarii fostului regim, și din cară ună mare parte totă mai ocupă și astăzi posturile lor, *lesasse* interesele și drepturile particularilor; că spoliarea era ună sistemă admisă; că coruperea era generale și într'ună gradă spăimântătoră. În facia unei asemenea stări de lucruri, cum ună guvernă capabile și inteligente, nepărtinitoră și leale, n'a putut da judicării de câtă pe ună singură funcționară? Cară sunt acelle îngrozitoare abusuri? de către cine a nune sunt commise? și pentru ce guvernulă ce a surprinsă totă în ziua de 11 Februară, n'a putută limpedi și denuncia a nune asemenea fapte cară attingă moralitatea publică?

Și ôre apptăriile unoră oameni avându ună interese vitale a-și scusa ună faptă ca aceea de la 11 Februară, sunt elle sentințe înaintea cărora oră-cine trebuie a se inclina? Tôte aceste denunciări de dilapidări, de abusuri

și c. l. pe câtă vreme justiția nu se va pronunția asupra-le, nu potū avé de câtū caracteriulū unorū defăimări și calomnie.

X

Prin messagiū se face uă declarare însemnată : *că bugetele aū fostū redusse*. Fără a compara bugetele regimulū trecutū cu cele prezentate de guvernulū lūi 11 Februarū, urméză a observa în trecătū că numerulū ministerielorū fiindū redusū la cinci încă de la 1864, — lucrările publice trecendū la ministeriulū de Interne, și justiția la Culte și Instrucțiune publică, — guvernulū de la 11 Februarū le a urcatū la șapte, spre a se puté negreșitū căpătui toți salvatorii de la 11 Februarū. Crearea a duo ministerie a occasionatū firesce crearea mai multorū posturi, și prin urmare crescerea cifrei cheltuelorū. Și pentru care sfērșitū se crea unū ministeriū allū Lucrărilor publice? pentru a se suspenda executarea lucrărilor începute sub regimulū trecutū? Pentru ce se crea unū ministeriū de Justiția, cândū chiar din autoriū lūi 11 Februarū declaraū cu dreptū cuvëntū în camerele trecute că ministeriulū de Justiția n'are cuvëntū de a mai fi, de cândū cea mai mare parte din attributele selle a trecutū la curtea de Cassațiune? Și în adevērū, în urma

noei organizațiunii judiciare, care a rădicatū tutela tribunalelorū de la acestū ministeriū, la ce mai pōte servi unū ministeriū allū Justiției aparte ?

XI

Inchisorile, se arréttă prin messagiū, că s'aū găsitū la 11 Februariū intr'ua stare de jale : *ómenī inchiși și necercetați cu lunele, ómenī lipsiți de libertate fără a sci de sunt vinovați*. Déca asta ar fi fostū tocmai așa, apoi carī sunt agentii, directamente responsabili intr'acésta, dați judicâții pentru că aū lipsitū la datoriele lorū ? Ceea ce cunnoscū in astă privință este, că dupe 11 Februariū s'a populatū temnițele cu ómenī fără cea mai mică formă judiciară, fără mandatū și fără consimțiméntulū cellorū pe carī legea i a instituitū spre acestū sfērșitū; adevêrulū este că ómenī ce ocupă in societate posițiunea cea mai inaltă, aū fostū luați dupe drumū, séu de la domiciliulū lorū, aruncați in temnițe și ȳitați acolo, fără a sci nime pentru ce, și fără a fi chiămată justiția a se pronuncia asupra posițiunii ce li se făcuse.

XII

Nu vomū fi noi carī ne vomū cerca a demonstra că n'a existatū nemulțămiri in țerră. Cată să recunnóscemū insă că a-

acéstă nemulțămire nu exista pentru că țerra nu era dotată cu garda cetățenescă. Guvernul își face un merit din acésta. Noi credem că nă asemenea instituțiune nu era nici în obiceiurile, nici în trebuințele, nici în dorințele țerei. Și dovéda cea mai mare despre acésta este, că péné acum nu s'a putut applica legea de cât într'un cerc foarte restrins. Negreșit că garda cetățenescă, care are de misiune a indeplini locul unor *mercenari plătiți de polițiă*, căci ast-feliu se califică instituțiunea prin *messagi*, nu este de natură a ațîța ambițiunea Românilor. Și déca acéstă instituțiune s'a socotit atât de folositoare spre apărarea drepturilor și libertăților publice, cum nu s'a aplicat mai alles în acea parte a României, voescă a dice în Moldova, alle căreia orașe sunt toate lipsite de garda cetățenescă. Instituțiunea milițiilor întocmită sub guvernul trecut, era destul ca să nu mai pôta fi trebuință de aceea a gardei cetățenesci, căci legea milițiilor, basată pe vechiele datine alle țerei, nu mai lăsa loc pentru nă asemenea instituțiune ca a gardei cetățenesci.

XIII

Messagiul amintescă toate lipsurile ce există în organizarea justiției, dă asigurări că se va pune capăt ne-

stabilității în magistratură, și promite că va înceta *spiritul acela care cerea a face din justiția un instrument politic*. Monitoarele ne arată îndestul că, în gura unora, stabilitatea înseamnă preschimbarea perpetuă. Câtă pentru a nu mai fi bănuită justiția că devine un instrument politic, este de regretat că mesajul n'a citat a nume cazurile de această natură de sub guvernul trecut; în câtă privește guvernul de la 11 Februarie, eu nu voi cita de câtă destituirea de la Martie a primului procuror de la curtea de Cassațiune într'ua epocă când prima grijă a oamenilor de la 11 Februarie era să se poată scăpa de foștii miniștri prin darea lor în judecată. Alte cazuri, afară de acesta, vor veni cred eu în memoria fiecărui și fără a le mai aminti eu.

XIV

Mesajul vorbind despre situațiunea financiară a țării, s'eu mai bine, despre activul și passivul tezaurului public, se rostesc ast-feliu: *În ziua când guvernul actual a luat căma Statului, s'a rădăcat vîlul ce acoperea prăpastia în care eram amenințați a căde; arată apoi activul și passivul Statului, și în fine spune că, la 11 Februarie 1866 a constatat un deficit de 55,761,841 lei.*

Ca să fim drepti și leali, trebuie să recunoștem că

vélulü de care se vorbeſce in meſſagiü, ſ'a rădicatü încă din luna lui Decembre trecutü cu ocaſiunea preſentării de către miniſtrulü Financelorü la cameră a budgetulü pe anulü 1866, érá mai cu ſémă la preſentarea, in luna lui Ianuariü trecutü, a proiectulü de lege pentru inprumutulü de 40 milliöne lei, menitü a accoperi tóte datoriele trecutulü. Atuncü ſ'a depuſü pe biuroulü camerei ſituaţiunea nóſtră financiariă, ſi ſ'a demonſtratü că ſingurulü miđlocü pentru a deſface aceſte datorie, nu eſte altulü de câtü contractarea in ſtrăinătate a unü inprumutü care ſă ſe liquideze prin anuităţi; căci ſtarea de miſeriă in care ſe află ţerra, in urma annilorü de diſetă, nu ne értă nici a ne gândi de a crea nuae impoſite ſeü a adauge la celle in fiinţă. Totü cu aſtă ocaſiune ſe recunnoſcea că contractarea aſtui inprumutü ne ar fi diſpensatü de triſta obligaţiune a deſfiinţării ſeü a impucinarü differitelorü ſervicie publice, rămânendü tóte pe a-cellaſi piciorü ca pênă aci.

Eſte cunnocoſtütü că aceſtü inprumutü ſ'a votatü de corpurile legiuitóre, ſi că guvernulü era in ajunulü de a lü effectua, cândü a venitü evenemintele de la 11 Februariü.

Şi aci nu mă potü opri de a face unü micü reproſü autorilorü lui 11 Februariü, carü, de arü fi mai avutü pucină răbdare, ſi arü fi mai amănatü călcarea de la palatü găſeă inprumutulü effectuatü. Teſaurulü publicü

ar fi eșit din greutățile în care se află, țerra ar fi profitat de vîrsarea în circulațiune a 40 milioane lei, și creditul Statului s'ar fi reardicat cu deservîșire. Acesta este cu atît mai mult de regretat, cu cît capacitățile de la 11 Februariu n'au putut găsi alt mijloc mai meritoriu spre a solda datoriile trecutului, de cît totuîmprumutul, — care pînă astăzi încă nu s'a efectuat, — și pe lingă împrumut, a mai împovărat și bieta țerră, în crisa în care ne aflăm, cu mai multe impozite ce predecesorele actualei ministru de Finance a creat, și din care, unele, acest din urmă nu s'a creditat în stare a le aplica.

Acest deficit de 40 milioane, era nu de 55,761,841 lei, dupe cum se arăta în mesagiu, căci nu trebuia a conta deficit și bonurile emise pentru cumpărătura tutunului, — tutunurile fiindu-nă marfă în magazinele Statului care, desfăcîndu-se dîlnic, restitue cu prisos în cassa Statului banii acellor bonuri, — acest deficit de 40 milioane lei dîc, se reproșază de către autorii lui 11 Februariu totu guvernului trecut. Să cercetăm însă și să vedem pînă la ce punct și această asserțiune este adevărată, și deca chiar dintre autorii călcării de la palat, fosti ministri în intervalul de 7 ani de domnie a lui Vodă-Cuza, nu au și dînsii partea lor de răspundere în astu deficit.

Câtă pentru trecerea în budgetul veniturilor *a unor cifre illusorie și nejustificate*, de și budgetul anului 1865 nu a fost întocmit de mine, eu însă mă cred dator să întreb la rîndul meu pe guvernul actual, cari sînt veniturile reale ale anului 1866, căci pînă astăzi nu am putut vedea budgetul general al Statului pe anul 1866 dat publicității, și acesta mai cu seamă într'una epocă de guvern eminamente constituțional, cîndu trebuie să se dea națiunii seamă despre tot?

Acosta fiindu-mi în trecut, să cercetăm cu totă serioșitatea originea deficitului de 40 milioane lei; și spre acest sfîrșit vom începe investigațiunile noastre chiar de la anul 1859. Vom avea ast-fel ocaziunea a aminti multe fapte, cari par a fi cu totul uitate de omenii de la 11^{le} Februarie, de și ele au fost trecute chiar prin mâinile lor. În sfîrșit vom vedea de ce acești oameni au găsit în cestiunea financiară o bună armă ca să-și justifice călcarea de la palat.

Plecîndu-se de la anul 1859, găsesc în raportul de la 23 Mai 1860 al ministrului de Finance de atunci către Domn, raportul relativ la încheierea conturilor țării-Românești pe anul 1859, și la situațiunea financiară pe același an, că activul tesaurului la 1 Ianuarie 1860 se urca la lei 8,875,422, era pasivul la lei 46,452,761; diferență de lei între activ și

passivul lei 37,677,339 ca datoriă publică. De vomă scăde din summa passivului cu aproximațiune 20 milioane, spre a intra în spiritul menționatului mai sus raportul care pretinde că o mare parte din passiv este fictivă, totu ne lipsea spre acoperirea datoriei vre-o 17 milioane.

De vomă cerceta asemenea și situațiunea financiară a Moldovei, totu la finele anului 1859, vomă găsi în expunerea de motive a budgetului pe 1862, prezentat adunării, că datoria în acea parte a țerei se urca la lei 10,500,000; totalele dără alu passivului pentru ambele Principate la finitul lui 1859 era aproape de 28 milioane.

Din această datoriă plătindu-se treptelnicese pe fiecare anu câte o parte, tesaurul publicu s'a găsitu meru împovăratu cu summele ce se soldau, de vreme ce soldarea lor se făcea cu din veniturile anualu ale budgetului în detrimentul cheltueleuru ordinare budgetare.

Cercetându acumă rezultatul aniloru 1860, 1861, 1862 și 1863, vedem din bilanțul datoriei Statului depus pe biurulu adunării în sesiunea anului 1863 — 64, că datoria reale în sarcina tesaurului, numai pene la Noembre 1863, era de 26,612,210 lei. Prin urmare, fără a mă mai ocupa de cifra datoriei ce a lăsat și exercițiulu anului 1864 în povara anului 1865, ori

cine p^ote ved^e c^ă pentru datoria Statului nu pot^u fi ac-
cusatⁱ *ó*meni *guvernului trecut*.

De vom^u voi s^ă ne d^ăm^us^ema de cauzele ce a^u addus^u
ac^est^ă stare de lucrurⁱ, vom^u fi siliⁱ s^ă admitem^u c^ă una
din cele principalⁱ a fost^u lipsa de budgete regulate in-
tr'un^u interval^u de 4 anⁱ. Nu d^or^ă c^ă ministriⁱ nu le
presenta^u, d^er^ă camerele fiind^u ocupate de cestiuni mai
importantⁱ, voi^u s^ă dⁱc^u de lupte politice, nu se ocu-
pa^u de budgete.

De la anul^u 1860 p^{en}^e la 1865, nu cunnosc^u s^ă se
fi votat^u un^u budget^u de camer^ă, acella all^u anul^u
1860 pentru ț^erra-Rom^ăn^es^c^ă a fost^u votat^u abia pe la
Septembre.

Pe anul^u 1861 nu s'a^u votat^u budgete; s'a^u servit^u
cu acella all^u anul^u 1860. Pe anul^u 1862, g^ăsesc^u
presentate camerelor^u, de ministriⁱ ambelor^u ț^err^e, bud-
gete separate, carⁱ assemene nu s'a^u votat^u. Șⁱ de șⁱ u-
nirea a fost^u proclamat^ă la Ianuari^u acest^u an^u, șⁱ ses-
siunea adun^ărilor^u intrunite a fost^u prelungit^ă p^{en}^e la
Iuni^u, d^er^ă nicⁱ un^u budget^u nu s'a^u votat^u; s'a^u dat^u nu-
mai latitudine guvernului a urma tot^u dupe budgetul^u
anul^u 1860 șⁱ dupe creditele supplementarie șⁱ extraor-
dinare ce 'șⁱ a^u deschis^u differitele ministerie dupe tre-
buinț^ă.

Nu cred^u ins^ă de prisos^u, in cestiunea de faci^ă, a nota

aci cifrele budgetelor înfăcişate pe Principatele separate pe anul 1862. Acella allă ţerei-Romănesci se închiăia la cheltuele şi venituri cu cifra de lei 88,362,917: veniturile însă se complectau cu vre-uă 19 milioane provenite din rămăşiţe, din care mare parte şi astăzi încă sunt neimplinite, din rezervele de la ministerul Cultelor, din imprumutul de 4 milioane şi din alte summe extraordinarie, cari n'au mai putut figura în budgetele anilor următori.

Budgetul Moldovei totu pe 1862 se urca la cheltuele la cifra de 51,010,307 lei, éra la venit la summa de 46,342,436 lei, lăsându ast-feliu unu deficitu de lei 4,668,307, deosebitu uă datoriă către foştii proprietari ai ȝiganiloru emancipaţi, capitalu şi dobendă vre uă 8^{1/2} milioane, uă datoriă flotante de vre uă 5 milioane şi rămăşiţe assemene vre uă 5 milioane.

A duoa causă a acestei desordine financiare, este însemnatele rămăşiţe dupe la contribuabili, dără mai cu sémă dupe la cassieri şi perceptori, în urma applicării nuoului sistemă de comptabilitate şi de percepţiuni, rămăşiţe, cari nu credu a exagera de le voiu însemna aci în cifra de peste 40 milioane.

Uă altă causă, din care a provenitu datoriele de astăzi alle Statulu, a fostu împucinarea şi supprimarea unora dintre veniturile inserise în budgetul annului

1860 și cari în anii 1861, 62, 63, și 64 n'au mai existat. Ast-feliu sunt : rezervele Cultelor și altor casse publice, productul întreg al dreptului de export și alte venituri.

De vomă adauge pe lângă acestea, sporirea succesivă a cheltuelor provocate de noele creațiuni, curtea de Cassațiune, curtea de Compturi, corpurile legislative, precum și de însemnatele adause făcute mai la toate serviciile publice, ne vomă explica și mai bine cauzele cari au produs deficitul în cestiu. Ast-feliu vedem că serviciul pensiunilor, ce la anulul 1859 se urca aproximativ la cifra de 5 milioane lei pentru ambele Principate, astăzi s'a înduoit; lefele și diurnele s'au sporit de la 1860 până la 1866, cu adausele și creațiunile cele noe, collu pucinu cu vre-uă 15 milioane; la lucrările publice s'a adausu vre-uă 7 milioane, la armată vre-uă 20 milioane, și în sfârșit mai toate serviciile publice au crescut în aceeași proporțiune.

Éttă déră cum se explică deficitul ce apessă asupra tesaurului publicu. Déca acuma, pe lângă aceste cauze evidente ce enumerău, voru mai fi și alte oculte: dilapidări și sustrageri de summe, sub diferite pretexte, cari se voru fi făcutu în timpul de șapte ani de domniă a lui Vodă-Cuza, și cari voru fi contribuitu assemene la creșterea nevoierilor financiare în cari ne aflăm, eu unul nu voi lua assu-

pră-misă affirmă, nici că au existat asemenea dilapidări, nici că nu au existat. E de datoria omienilor de la 11 Februarie, cari au și astăzi puterea în mână, și cari afirmă existența unor asemenea dilapidări, și prin urmare trebuie să le cunoască, cari sunt și cine sunt autorii lor; e, dicu, de datoria lor, ca să dea totu pe față. Acesta ar fi cu atât mai multu de doritu, căci cine nu știe că aci e rana care ne råde pe noi de timp immemorial, și că, de și ea a servitu totu-d'a-una de pretextu în diferite epoce la resturnarea guvernelor și Domnilor, cu toate acestea partitele cari combăteau unu regim, devenindu apărătoarele cele mai căldurose a dreptății și moralității, și întrebuintându toate mijlocele pentru resturnarea acelu regim, îndată ce adjungeau la scopul lor și resturnau acelu regim, uitau toate principiile în numele cărora se luptaseră pene în ajunul venirii lor la putere și începeau a pași cu mai multă turbare pe aceeași calle pe care o condamnaseră cu pucinu timpu mai înainte?

Acesta este trista experiență a trecutului. Și ca să ne mărginim numai în cei vre-ua 30 de ani din urmă ai istoriei noastre, nu vedem altu de câtă această nenorocire reproducându-se ore-cum într'unu mod periodic.

Nu credu de prisos, în cestiunea deficitului ce ne ocupă, a cita aci cuvintele rostite în cameră de către differiți ministri de Finance, de-câte-ori ei veneau să cêră credite

pentru serviciul dobândelor la împrumuturile ce se simtea nevoiți a contracta. Acelle cuvinte ne vorî lumina și mai bine despre starea financiară în care ne găsim, și va dovedi deca țerra era în nesciință despre situațiunea financiară.

La 1861 Maiu, d. Dimitrie Ghica ministrul de Finance de atunci, cu ocasiunea cererii la cameră a unui împrumut de 4 milioane lei, între altele dicea : « *vă rog, d-lor, a lua îndată în desbatere proiectul de lege pentru astu împrumut, căci nu sum la induoelă că și D-tră sunteți incredințați, că cu starea în care se află astăzi vistieria, guvernul este cu totul în imposibilitate de a conduce lucrările Statului* » și mai la vale, adaugându, dicea « *că funcționarii sunt neplătiți, soldații n'au îndestulare, bolnavilor în spitale le lipsește hrana și altele asemeni imperioase trebuințe.* »

Președintele consiliului, reposatul Barbu Catargiu, spre a întări cuvintele collegului său de la Finance, și a combate ore-carî întemînări făcute de unii deputați, se exprima ast-feliu : *guvernul este faliu de la 1 Ianuarî; cându vi s'a arăttat că cassierul înapoia mandatele din lipsă de bani, pentru că în cassă se aflau numai 4 mîi lei, și trebuia să se răspundă îndată peste 2 milioane; cându vi s'a arăttat că soldații și bolnavii moru de fîme, se pôte găsi unu deputat*

care să vină a ne spune că nu este uă cestiune serioasă, că nu e primejdiă? Déră ce cestiune pôte fi mai serioasă de câtă uă cestiune de onóre și de viêtă? De onóre fiindă că Statulă este în falită, de viêtă fiindă că ómenii moră de fóme!

La 1862 Februară, același bărbat de Stată, repusatulă Barbu Catargiu, președintele Consiliulă, spre a sustine legea pentru ună credită de 400 mii lei ce cerea spre plata dobândeloră la datoria flotante, dicea «că acestă împrumută este, că Statulă se află în acea pozițiune nenorocită de a căde sub acea împovărătoare vorbă de falită» și mai la vale: «că chiar în casulă cândă tesaurulă nostru ar avé creanțe multă mai mari de câtă datorie, totă i se puté applica acestă cuvântă, déca nu este în stare a face onóre îngagementeloră sêlle, déca nu pôte respunde celle mai neapărate cheltuețe dîlnice, și sciți D-loră ce sunt aceste cheltuețe dîlnice; e hrana soldațiloră în casarme, sunt medicamentele bolnaviloră în spitale, e întreținerea copiiloră în scôle.»

La 1863 Ianuară, d. Tell ministrulă Culteloră de atunci, venindă în cameră să sustină, în lipsa ministrulă de Finance ce se afla bolnavă, legea pentru ună credită de 600 mii lei pentru serviciulă de dobândă la datoria flotante, s'a exprimată ast-feliă: «D-lor vè este cunoscută la toți starea tesaurulă publică, acéstă strîmtoată stare

a cauzat multe suferințe, suntem la începutul anului și încă nu am început a strânge veniturile, așa în cât soldații suferă de cele d'ântei necesități, internatele suferă, stabilimentele religioase suferă, funcționarii publici suferă, în fine totul suferă. Puteți dără lesne înțelege pentru ce cerem urgența acestui credit. »

La 1863, Noembre, d. Stege, ministru de finance de atunci, ca să susțină cererea pentru un credit de 1 milion, totu pentru serviciul de dobânde la datoria flotantă și să combată amânarea cercetării proiectului de lege propusă de un deputat, dicea : *D-văstră aveți vreme, eu nu am vreme; nu voi sta nici un minut la ministeriu cu prețu de a vedea, pe fie-care minut, venind creditori Statului cerându a li se plăti polițele lor; nu voi mai sta cu prețu de a roși pe fie-care minut înaintea acellor creditori.*

Prin mesagi se mai dice că *cauzele* ce au addus datoria flotantă la cifra de 24 de milioane lei, este nemănușirea diferitelor guverne, ce s'au succedat de la 1862 încoap, în condițiunile legilor prin cari li se accorde creditele pentru serviciile dobândelor la datoria flotantă, și în privința guvernului trecut se mai adauge că ellu ar fi desnaturalat spiritul legii spre a pute emite mai multe bonuri de tesaru, de câtu era autorizat de legea împrumutului. Aci autori mesagiului facu uă errôre

confundându uă mēssură administrativă cu legi prin care se autorisa imprumulul; și éttă pentru ce : mai toti arendași Statului ne putēndu, din pricina crisei agricole ce exista de mai mulți anni, plăti la termenile fixate prin contracte, arende le lorū, spre a se intimpina marile greutăți ce incerca tesaurul publicu in plata datorielorū selle, printr'unu jurnalū allu consiliulu de Ministri, ministrul de Finance a fostu autorisatu a contracta imprumulul cu procente in socotēla arendașilorū. Nu vedu in ce s'a ingreuiatu tesaurul publicu cu acēstă messură, de vreme ce procentele acestorū imprumulul s'aū plătitu cu prisosu de către arendași, dupe cum se arrētă chiaru in messagiū; și credu că ministrul Financelorū de la 11 Februaru ar fi urmatu aceeași messură, ca uă inlesnire provisoru spre desfacerea creanțelorū Statulu, déca creditulū guvernulu nu se afla isbitu in urma evenimentelorū de la 11 Februaru.

Dupe mine, nemăntinerea differitelorū guverne in limitele legilorū prin care li se accorda credite pentru serviciulū dobēndelorū la datoria flotante, nu pōte fi consideratā de cātu ca effectulū nevoelorū și greutățilorū in care s'aū aflatu acelle guverne, éru nici-cum ca *causă*.

Acellēși nevoie și greutăți, credu că urmēză să fi silitu atātu pe d. ministru de Finance actuale, cându se afla ocupându aceeași pozițiune in Moldova la 1861, cātu și

pe repositulă Panu, ca președinte ală consiliului totă in acea epocă, a contracta împrumuturi in condițiuni foarte onerose pentru Stată; și acesta într'ună stare de lucruri mai puțină dificile de câtă aceea in care s'a găsită guvernulă la 1865.

Și de vomă vré să luămă cunnoscintă și de condițiunile a nume cu care aceste împrumuturi s'au efectuată, vomă vedé că ună împrumută in cifra de lei 2,645,000 contractată in anulă 1860, ne putându-se plăti la scădentă, ministrii de mai susă, la Martiă 1861, făcu uă convențiune cu banchierii ca să prelungească plata la Maiă, și le accordă 10 la sută dobândă și ună escomptă de $1\frac{1}{4}$ pentru termenulă prelungită. Împrumutulă ne putându-se desface nici la luna lui Maiă, se prelungește péné la Augustă, dobândă se fixéză éráși 10⁰%, érá escomptulă se sporesce de la $1\frac{1}{4}$ la 5. In sfârșitulă guvernulă se vede nevoită la Iuniă 1861 a face uă nvoă convențiune pentru ună împrumută de 2 milliône lei, cu termenă de 15 lune și cu condițiuni ca dobândă de 10⁰% să se plătescă la sfârșitulă fie-căreia lune, să se rețină de către banchieri din astă împrumută lei 7 sute miř ce aveau a priimi din împrumutulă de mai înainte, împreună cu procentele de 15⁰%, să se priimască in locă de numerariă, 600 miř lei, capete și dobândă, in bonuri de Țigani, cu totulă desprețuite — căci elle se scomptau

cu dumnătate prețului — și în contra legii care prescria modulul desfacerii acestor bunuri.

Ceea ce însă nu se cade a trece sub tăcere, este că toate aceste împrumuturi s'au făcut cu simple închiidări ale consiliului de Miniștri, fără nici o autorizare legislativă.

Acum noi nu vom striga că acele guverne *au săpată grăpa viitorului*. Vom spune că împrumuturile în chestiune, efectuate în asemenea grele condițiuni și fără autorizarea camerei, s'au făcut de acele guverne pentru că în fața nevoilor financiare în care s'au găsit, n'au putut face alt-fel.

XIII

Să încetăm să dăruim de a ne mai incrimina unul pe altul și să apreciem adevăratele cauze care au produs situația noastră financiară, căci numai cu chipul acesta, oamenii care poartă un adevărat interes al binelui public, pot găsi mijloace ca să pună mai curând se în ordine în finanțe.

Reformele introduse în țară, câtă să spunem adevărul, au provocat cele mai multe cheltuieli cu care s'au îngreuiat bugetele noastre. Dacă aceste reforme sunt bune, se vede, timpul o va demonstra. Ele au

fostu reclamate de toți, și toți urmăză a sufferi greutățile ce au addussu. Rêulă însă nu este aci; rêulă este în desordinea și confusiunea ce s'a introdussu în finance prin viciôsa applicare a nuoului sistemă de comptabilitate și de percepere.

La noi mai toți agenții fiscalui, unii din rea credință, éra alții din ignorență, se află rêi incurcați în comptabilitatea loră. Éttă prima causă a remășițelor cari, dupe cum am arêtată mai susă, au contribuită nu pucină la mărire deficitului : remășițele însemnate, nu provină atâtă din causă că contribuabili nu s'a aquitată de dările loră către Stată, ci pentru că parte din aceste dări se găsescu pênă adă în mâna perceptorilor și a casierilor; cei însărcinați cu controlulă, n'au fostă în stare a păstra în astă privință uă preveghiare seriôsă pentru a opri rêulă.

Tocmai pentru a pune capătă astui flagele, dupe intrarea mea la ministeriul de Finance în anulă trecută, m'am grăbită și am desființată cassieri de plăși; și spre a apêra fiscală pe viitoră de asemeni perderi, precum și pentru a simplifica pe câtă se pôte administrațiunea financeloră, am cerută și am dobândită de la corpurile legiuitoare legea prin care se lăssa asupra comuneloră sarcina de a aduna impositale și a le versa în cassa Statulă. Acéstă lege, care urma a se pune în aplicare la

1 Iuliū trecutū, s'a inlăturatū de cei ce aū luatū puterea la 11 Februariū, de și ea era rezultatulū experienței, și bine apprețiată de totă țerra.

Sistema regiilor, introdussă la noi de câți-va anī, n'a avutū altū resultatū de câtū a immulți acea nenorocită classe a impiegaților; orī ce-ar putē dice cinevași in astă privință, cată să mărturimū că la noi, cunnoscințele administrative, érá mai cu sémă moralitatea publică, nu sunt adjunse la acellū gradū, in câtū guvernulū prin agenții sei să pótă exploata cu folosū bunurile selle. Pentru acestū motivū, și pentru a simplifica administrațiunea financelorū propusesemū asemenea la cameră a se da in întreprisă la companie private diferitele venituri ce se caută astăzi in regiă. Cu acésta Statulū s'ar găsi ușuratū de acea grămadă de funcționari cari ingreuescū pe totū anulū paragrafulū pensiunilorū, ar avé totū-d'a-una in budgetulū seū ciffre de venituri reali, și s'ar pune in pozițiune de a nu i se mai imputa incuragiarea prevaricărilor.

XIV

Legea monopolulū tutunulū prin messagiū este calificată de uă *cursă*. Sum nevoitū a face uă scurtă espunere acestei lucrări spre a se vedé déca și acéstă apprețiare are intr'adévērū vre-uă valóre.

La 1864, ministrulū Financelorū de atuncī pre-

occupatū de nevoiele in cari se afla tesaurulū publicū, a căutatū a crea unū nouū venitū, și a propusū monopolulū tutunulū care, făcendū obiectulū unei legiuii speciale, in virtutea statutulū de la 2 Maiū, acea legiuire s'a și promulgatū, puindu-se termenulū pentru applicarea ei, de 1 Maiū 1865. Căndū am fostū chiămatū la administrarea ministeriulū Financelorū, la 14 Iuniū 1865, am găsitū acestā lege ne applicatā, de și predecesorele meū luase mai multe dispozițiuni și făcuse mai multe cheltuele pentru acestū sfērșitū; dērā ellū intēpināndū greutăți cari negreșitū nu puteā fi evitate la applicarea unei asemenea legi, a cerutū la adunare, pe la inceputulū lūi Iuniū, amānarea aplicării ei la 1 Maiū 1866 și a propusū pentru anulū 1865 altū proiectū de lege prin care sē inființa taxe assupra tutunurilorū aflate in țerrā. Acestū proiectū de lege a rădicatū in tōtā țerra nā mare nemulțămire; cu tōte acestea, ellū a fostū votatū de adunare, insā cu nā fōrte micā majoritate și acestā mai multū ca să se dea nā desfidere nemulțămirilorū ivite in Capitalā prin nisce manifestațiuni imprudenti.

La venirea mea la ministeriū, am găsitū proiectulū de lege pentru taxe pe biuroulū senatului, și impreună cu din-sulū mai multe petițiuni in contra-i; corpurile legiuitōre aū fostū inchise fără ca ȡisulū proiectū de lege să fi apucatū a fi cercetatū și de senatū.

Ettă dără situațiunea in care am găsită eă legea monopolului tutunului : Uă lună și ăumătate trecută peste termenulă hotărită de lege pentru a se applica astă monopolă, și ellă încă ne applicată; dispozițiună și cheltuele mai multe făcute pentru punerea lui in executare; și in fine propunerea de a se amăna applicarea lui la 1-iă Maiă 1866, inlocuindu-se pēnă atuncă cu taxe.

Avēndă dără in vedere imposibilitatea de a se aplica taxele pentru cuvēntă că commerciculă tutunului fiindă fôrte intinsă, sigilarea numai și desigilarea tutunurilor pe la particulari de către agențiă fiscului, de-căteoră ar fi cerută trebuința a se scôte dintr'insulă spre vēndăre, ne putēndu-se face cu cerută exactitate, ar fi prezentată ne cuviințe și greutăți atătă pentru particulari câtă și pentru guvernă, deosebită de pagube la cară s'ar fi espusă fisculă; avēndă in vedere că greutățile intēmpinate de predecesorele meă la applicarea monopolului, erăă să se reproducă, nu mai tărđiă decătă peste câte-va lune; avēndă in vedere generalea nemulțămire rădicată in contra taxeloră; și in sfērșită; avēndă in vedere că principala greutate a aplicării monopolului consta in impachetarea tutunuriloră, cu consiliulă de Ministri și avisulă consiliulă de Stată de la Iuliă, in virtutea Art. 3 din statută, am amănată mai la urmă punerea in lucrare a impachetării, și am pusă in executare legea.

Nu este aci locul a spune dificultățile ce am încercat, munca și truda ce a trebuit să-mi dau pentru această. E destul a spune că eu am aplicat monopolul tutunului și orî-cine pôte vedé, din sitațiunea ce am depus pe biuroul camerei, că pe timpul cît am fost la ministeriū, acest mōnopol a lăssat tesaurul public, pe fie-care lună, un beneficiu net de vre-ua cinci pēnē la șese-sute mii lei, de și se presupune că în prevederea aplicării astei legi, fie-care consomator, făcēndu-și ore-care provisiune, vēndarea de către regiă nu putea fi la început de cît foarte restrinsă, și prin urmare ea trebuia să mērgă crescēndu.

Legea uă-dată aplicată, am făcut apelul la companie atāt în țerră cît și în străinătate spre a lua monopolul în întreprisă, căci precum am avut ocaziune a o spune mai sus, pentru mai multe motive, am fost totu-d'a-una în contra regiilor la noi.

Uă companie străină s'a și prezentat și am închiăiat cu dinsa uă convențiune provisoră, alle căreia base principale erau : monopolul să li se dea pe termen de 24 ani; să priimēscă tōte tutunurile din magasiile Statului și să plătesc la termen bonurile emise de tesaur pentru cumpărătoarea lor; să dea guvernului pe fie-care an cîte 7 milliōne lei pe primii 6 ani, cîte $8\frac{1}{2}$ milliōne pe cei de allu duoilea 6 ani, cîte $9\frac{1}{2}$ pe cei de allu

treilea, și câte $10^{1/2}$ milioane pe cei de alll patrulea 6 annî; și in sfērșitū sǎ clădescǎ patru depouri și magasie de uǎ valóre minimum de patru 4 milioane, care sǎ remǎnǎ, fǎrǎ nicǐ uǎ despǎgubire, pe sǐma Statulul la finitulū convențiunii. Acǐstǎ convențiune provisorǎ am gǎsitū cu calle a o suppose apprețiarii adunǎrii, și am presentat'o impreunǎ cu alte duo propunerǐ din partea a duo societǎți ce s'ǎu constituitū pentru acellǎși sfērșitū in țerrǎ; negreșitū cǎ aste duo din urmǎ propunerǐ erau de naturǎ a deschide uǎ insemnatǎ concurențǎ in favorulū Statulul.

Acǐsta era situațiunea monopolulul tutunulul la 11 Februarilul. De este bunū sǐu rǐu monopolulul, nu este aci loculū a cerceta; destulū este a spune cǎ eū am gǎsitū uǎ lege și am applicat'o; cǎ acǐstǎ lege, cu tǐte greutǎțile și inconveniențele ce presenta applicarea ei, a produssū Statulul beneficǐe insemnate pēnē la 11 Februarilul, și cǎ companiele ce se presentaserǎ offereǎu avantagie marǐ. Ce s'a fǎcutū insǎ cu acestū monopolul de atunci incoa? Uǎ assemene intrebare sum in dreptul a o face capacitǎților de la 11 Februarilul.

Dēca monopolulul era rǐu, pentru ce nu s'a desființatū, inlocuindu-se cu alte dispoșițiuni mai nemerite? Dēca s'a pēstratū, cum de nu s'ǎu luatū intr'unul intervalul de atǎta timpū mesure pentru exploatarea lui? sǎ se dea in in-

treprisă déca guvernul era de astă opiniune; să se ia mesure pentru imediata lui impachetare, déca guvernul se pronuncia pentru exploatarea lui în regiă.

Nimic din toate acestea. Statul, din pricina lipsei de ori-ce combinare în administrarea astui venit însemnat, negreșit că nu poate decât să pierdă, pe câtă vreme chiar mesurele dictate de lege sunt lăssate în paralișă.

Ôre vândătorii de tutunuri își procură astăzi marfa lor din depozitele Statului? mă inducesc foarte mult.

Déră ce să mai dicem de bieții cultivatori cari, în crisa cea mare în care ne aflăm, asceptă cu nerăbdare să vedă guvernul pronunciându-se la un fel? Astăzi ei stau, cu productul lor din 1865, închis în magasiă și secuestrat ôre-cum; căci, ce să-l facă? Guvernul care urma, conform legii monopolului, să-l ia pe séma regiei și să-l plătescă, fie și în bonuri, refuză în sfârșit a-l lua și amână și plata bonurilor emise pentru tutunurile luate în anul trecut. Éttă adevărata *cursă* despre care se vorbește în mesagi.

XVI

Trebue a ne opri un minut spre a cerceta déca grava imputare ce se face guvernului trecut, că a călcat legile când a dat concessiunea bancei și a drumului de ferru de la Bucuresci la Giurgiù, este seriôsă.

Nu este de prisos să aminti că mai toate camerele de la 1859 încoace, demonstrea în toate chipurile necesitatea instituirii de bance fonciare și de scont și circulațiune, fără a se ocupa însă de a realiza aceste instituțiuni, când din membri săi adunau la guvern. Trebuința institutelor de credit în orice țară, este simțită și recunoscută de toți. La noi ea devenise o necesitate publică. După crizele anilor din urmă, comerțul și toate tranzacțiunile, au ajuns în mâna câtorva speculatori cari, profitând de nevoile în cari se găsește creditul în țară, exploatează trebuințele publice și particulare într'un chip foarte oneros pentru comerț. Instituirea unei bance de scont și de circulațiune este menită, prin stabilirea creditului și prin reducerea procentului banilor, a aduce cele mai mari servicii țării.

Cât pentru drumul de fier, mai este oare trebuință a vorbi aici despre minunatele rezultate ce au produs în toate țările acestui puternic agent civilizator? La noi, drumurile de fier sunt o cestiune de viață sau de moarte. Nu este sacrificiul care n'ar trebui să facem pentru a le avea cu o oră mai curând. Drumurile de fier singure au a ne scoti din miseria în care ne aflăm. Era un timp, pe când produsele pământului nostru ne erau de un mare ajutor. Astăzi nu mai putem ține concurență cu țările vecine. Ele și au îmbunătățit

mielócele lorú de comunicațiune; noi suntemú încă in timpú primitiv. Căile ferrate vorú avé in România unú triplu avantajú : vorú rădica agricultura și o vorú face să înfloréscă; vorú fi uă diversiune la intelligență a căreia activitate va fi inrebuințată in commercíu și industriă ce elle vorú desvolta; și in sfêrșitú, prin muncă allú că-rei gustú se va introduce ast-feliú in țerră, classile societății nóstre se vorú moralisa.

Pentru aceste puternice cuvinte și spre a incepe uă-dată a ne pune pe adevărata calle a progressulú, acellú guvernú, care, cată s'o spunú, avea consciința missiunii sílle, in virtutea art. 3 din statutú, a inchiăiatú convențiunea relativă la instituirea unei bance de scomptú și de circulațiune in România, și a datú concessiunea construcțiunii pe séma Statulú a drumulú de ferrú de la Bucu-resci la Giurgiú.

Atátú camera câtú și senatulú, dupe celle mai întinse debateri urmate in privința art. 3 din statutú, au admisú interpretarea acestui art. ast-feliú cum ilú înțel-lesese guvernulú și i aú mulțămítú pentru crearea acestorú instituțiuni; și éttă chipulú cu care se esprimaú corpu-riile legiuitoare in respunsurile la discursulú tronulú. Senatulú dicea :

« *Senatulú a auditú cu cea mai viuă plăcere enume-
rațiunea instituțiunilorú și a lucrărilorú publice ce*

« *aŭ a se implănta în pământulŭ Romăniei, și impre-*
 « *ună cu Măria-Vóstră se bucură de a vedé aședându-se*
 « *la noi capitaluri străine, în condițiuni folositóre pen-*
 « *tru țerră. Concessiunea unei bance naționale, era*
 « *pênă acum obiectulŭ dorințelorŭ noastre cellorŭ mai*
 « *viue. Senatulŭ speră că avantajiele ce vorŭ decurge*
 « *pentru proprietate nu vorŭ fi mai pucinu însemnătóre*
 « *de câtŭ acelle pentru commerciu, și că banca va offeri*
 « *proprietarilorŭ resurse cari le vorŭ permite de a scăpa,*
 « *fără mari dificultăți, din greutățile transitorie ce*
 « *fără induoelă trebuie să adducă dupe sine applicați-*
 « *unea legiŭ rurale.*

« *Drumurile de ferŭ concesdate seŭ date în exploatare*
 « *vorŭ transporta râpede și cu cheltuele ne însemnate,*
 « *productele noastre pe piecele de esportațiune.»*

Éră camera se esprima în modulŭ următorŭ :

« *Concessiunea bancei de scomptŭ și de circulațiune,*
 « *datorită inițiativei Înălțimii-Vóstre, a fostŭ priimită*
 « *de țerră cu uă satisfacțiune generale. Unŭ stabili-*
 « *mentŭ de creditŭ, aședatŭ pe base atâtŭ de puternice,*
 « *va exercita uă fericită înrîurire assupra transacțiun-*
 « *nilorŭ generalŭ și mai allesŭ assupra commerciuului,*
 « *și totă țerra va simți fără induoelă bine-facerile a-*
 « *cestei folositóre instituțiuni.*

« *Înălțimea-Vóstră ați enumeratŭ cu uă legitimă*

« multămire întreprinderile puse pe calea de executare.
 « Adunarea împărtaşind multămirea Măriei-Văstre,
 « vă adresează sincere felicităţi pentru energica
 « iniţiativă ce aţi luat în această impregiurare. Adu-
 « narea n'a uitat că drumul de ferru de la Bucu-
 « resc la Giurgiu a fost admis de toate secţiunile în
 « sesiunea convocată extraordinariu; acum vine rôn-
 « dul ei a multămi guvernului Măriei Telle, că a con-
 « cedat această liniă cu un preţ mai scăzut de cât
 « cellu admis de secţiunile ei.»

Concessionarii bancei în urma acestora au luat toate dispoziţiunile ca, la termenul de 20 Februarie 4 Martie, fixat prin convenţiune, banca să începă a funcţiona; assemene şi guvernul trecut a numit commissarii ceruţi prin convenţiune, éra guvernul de la 11 Februarie a procedat, la termenul fixat, la deschiderea bancei.

Dupe călcarea de la palat s'a provocat o petiţiune la senat, prin care se cerea anularea concessiunii bancei. Nu ştiu sub ce impresiune, nu ştiu sub care ameninţări, nici cu ce intenţiune, senatul a revenit asupra votului solemn dat mai înainte în astă privinţă. Ceea ce se ştie este, că şeful cabinetului eşit din noaptea de 10 spre 11 Februarie, şi totu-d'ună-dată unul din commissarii din partea concessionarilor bancei, convocând senatul în şedinţă secretă, a pus stăruinţă a nu mai reveni

assupra votului prin care senatul încuviințase înființarea băncii, sprijinind argumeatațiunea sa pe nisce note ale consulilor, precum și pe o corresponsență a secretariului privat al fostului Domn, corresponsență care nu putea să aibe în cestiune nici loc, nici vre-o însemnătate.

Tot cu chipul acesta a procedat guvernul și în privința drumului de ferru de la București la Giurgiu, înaintea camerei, convocată și ea erași în ședință secretă.

Deci senatul și camera au urmat bine anulându-și singure voturile date în acellși cestiuni și într'un interval atât de scurt, cei ce au procedat astfel rămân a-și da seama; cât pentru cei ce au participat la fondarea băncii, la concessiunea drumului de ferru, ei au făcut-o cu intima convicțiune că întâmpină nisce adevărate trebuințe obscesce și că erau în drept să procedeze astfel în virtutea art. 3 din statut.

Noi am dotat țerra cu bancă și cu drum de ferru, pentru că sunt folositore României; cei ce au venit după noi au procedat la deschiderea băncii, au lăsat-o să funcționeze și au anulat concessiunea drumului de ferru. Nu știu cine va câștiga din astă procedare care putem asigura că nu va fi favorabilă țării. Să fim mulțumiți dacă nu va aduce după sine pierderi însemnate.

Nu mă potî opri, cu ocasiunea cercetării acestei chestiuni, de a observa adevărata rătăcire în care a cădută la noi spiritele cele mai luminate. Într'adevăr, care este preo cupăiunea ómenilor nostri politici? Cum să institue garda cetăţenésă, cum să introducă în ţerră constituţiunile Statelorú celorú mai înaintate, fără să-şi dea mai ánteu sémă deca assemeni instituţiuni sunt applicabili la noi în condiţiunile de instrucţiune şi de moralitate publică în care se află astăzi Principatele. Ei nu vedú miseria în care se află ţerra, ei nu vedú că noi suntemú lipsiţi de tóte : chiar de lucrurile cele mai elementare la vieţa unui poporú.

XVII

Voiú vorbi în trecátú pentru ziua de 3 Augustú 1865, atátú de multú imputată guvernului trecutú. Celler trecute în acea zi s'au justificátú prin călcarea de la palatú : 3 Augustú a fostú nă cercare (1); atunci armata şi

(1) Duo zile înainte de 3 Augustú, unulú din principalii autori ai lui 11 Februaríú, venind să mă găsésca la ministeriú, pentru affaceri alle selle particulare, l'am întrebatú :

— D-le A*, óre faci şi d-ta parte din societatea secretă ce auđú că s'a instituitú în Bucuresci?

a făcutu datoria ; 11 Februariu a fostu isbenda. Déca guvernul și armata sevrșescu uă crimă cându năbușescu rescôla dupe ulițe, apoi cum se va califica purtareă guvernul de la 11 Februariu in evenemetele de la Iassy?

Este de prisosû a mai urmări pe autorii messagiului in lunga critică ce facu totorî actelorî guvernului trecutû. Este destulû a spune că nimica n'a fost bine : că in administrațiunea vâmelorû și a domeniilor era desordine, că la saline se applica unû sistemû viciosû, că monopolulî tutunului era uă cursă, că secularisarea monastirilorû a fostu reû făcută, că veniturile din bugete erau illusorie, că nu era bine numai 5 ministri ci trebuia 7, că reû era organizată armata, că rea a fostu organizațiunea instrucțiunii publice, etc. etc. Dupe uă critică atâtû de violente, nu suntemû in dreptû a întreba : ce au făcutu capacitățile de la 11 Februariu, mai cu sémă cându prin vestitulû messagiû se dau promissiunile celle mai brillanți și celle mai asigurătore ?

— Nu, 'mi a respunsû; 'mi au propusû și mie, dără n'am priimitû să facu parte dintr'însa.

— Dără, spune'mi mă rogû, care este scopulî societății ?

— Ei vorû să vë restôrne pe voi și să proclame deșeanța lui Cuza, îmi respunse d. A*; dără nu s'au înfellesû încă asupra cestuiî de aduoădi. Acum, să vedemû, — îmi mai adause, — orî ei pe voi, orî voi pe ei.

XVIII

Am luat uă parte activă în affacerile publice alle țerei
 nôstre; am participat la tôte actele cari aveau de scop
 a reorganisa țerra și a o rădica acolo unde este menită a
 fi prin pozițiunea sa și prin aspirațiile selle; am conlucrat
 la desrobirea classii de jos, și la reîntrarea în possessiunea
 țerei a unei porțiuni însemnate a teritoriului român, usur-
 pată de călugherii greci. Tôte acestea au fost criticate și
 defaimate. M'am socotit obligat a întâmpina calomniile
 ce s'au aruncat cu atâta violență asupra unei adminis-
 trațiunii plină de cele mai mari dificultăți. Eram cu atât
 mai mult dator a face acésta, pentru că ómenii leali și cu
 bun simț, care n'au lipsit nici-uă-dată în țerra noastră,
 voru apprețui acum și voru judica pe fie-care. Cât pentru
 mine, eu de mult m'am deprins a nu căuta altă satis-
 facțiune de cât aceea ce o dă uă consciință pură. N'am
 crezut, și nu voi crede nici-uă-dată, că calea resturnărilor
 este calea cea mai nemerită care rădică uă națiune și inles-
 nesce mersul ei spre progress; doresc ca împregiurările să
 nu justifice și mai mult convicțiunile mele în acésta.
 Dăca am mântinit și am dat tot sprijinul și con-
 cursul meu regimului trecut, de și ellu putea să presente
 mai multe defectuosități, a fost că am vrut să măn-

țină autoritatea legilor, să combată anarchy și să nu lasă
 să cadă țerra în luptele și pasiunile partitelor extreme.
 3. Doresc ca cei ce au eugetat alt-feliu să aibe dreptate,
 și acesta pentru binele nostru comun, și pentru exis-
 tența patriei și a autonomiei sölle.

**BIBLIOTECA CENTRALĂ
 UNIVERSITATĂ
 BUCUREȘTI**

**VERIFICAT
 2017**

**VERIFICAT
 1987**

